

DİN GÖREVLİLERİNİN ARAPÇALARINDA GÖRÜLEN PROBLEMLER VE ÇÖZÜM YOLLARI: HAVZA İLÇE MÜFTÜLÜĞÜ ÖRNEĞİ*

Adem MORAL**

Ahmet Derviş MÜEZZİN***

Öz

Ülkemizde, İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak din görevlilerinin vazifesidir. Bu vazifeyi yapanların mesleklerinde kaliteli bir din görevlisi olmasının şartlarından birisi İslam'ın dili olan Arapçayı bilmesinden geçmektedir. Bir din görevlisinin Arapça bilmesi, İslam'ın ilk yıllarından itibaren günümüze kadar yazılan İslamî ilimleri okuyup anlayabilmesinde anahtar konumundadır. Araştırmamız Havza İlçe Müftülüğünde vazifeli din görevlilerinin görüşlerine dayalı olarak din görevlilerinin Arapçalarında görülen problemleri tespit edip çözüm yolları üretmek ve Arapça öğrenmelerine katkı sağlamak amacıyla yapılmıştır. Nicel ve nitel yöntemleri kullandığımız araştırmamızda anket ve yüz yüze görüşme yapmak suretiyle betimsel bir çalışma yaptık. Araştırmamız 10-17.10.2022 tarihleri arasında Havza İlçe Müftülüğünden aldığımız izinle gerçekleştirildi. Araştırmamızın ana sorusu olarak "Din görevlileri için Arapça bilmek önemli midir?" diye sorduk. Araştırmamızın bulguları ve çözüm önerilerimiz makale içinde tahlil edildi.

Anahtar Kelimeler: Dil, Arapça, Din Görevlisi, Kur'an, Hadis.

THE PROBLEMS IN THE ARABIC LANGUAGES' OF RELIGIOUS OFFICIALS AND SOLUTIONS: THE EXAMPLE OF HAVZA DISTRICT MUFTI

Abstract

In our country, it is the duty of religious officials to carry out works related to the beliefs, worship and moral principles of the religion of Islam, to enlighten the society about religion and to manage places of worship. One of the conditions for those who do this duty to be a qualified religious officer in their profession is to know Arabic, the language of Islam. Knowledge of Arabic is the key

* Bu makale Havza İlçe Müftülüğünden aldığımız izinle ilçede vazifeli din görevlilerinin Arapçalarında görülen problemler ile çözüm yollarını analitik ve nicel yöntem kullanarak gösterdiğimiz bir araştırma makalesidir.

** Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Bölümü Öğrencisi, Türkiye, ademmoral@hotmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-6923-2692>.

*** Dr. Öğr. Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Arapça Mütercim Tercümanlık Bölümü, Türkiye, moazen.ahmad@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-8702-6371>.

for a religious official to be able to read and understand the Islamic sciences written from the first years of Islam to the present day. Our research was carried out in order to determine the problems seen in the Arabic language of the religious officials, to produce solutions and to contribute to their learning of Arabic, based on the opinions of the religious officials in Havza District Mufti. In our research, in which we used quantitative and qualitative methods, we conducted a descriptive study by conducting a questionnaire and face-to-face interviews. Our research was carried out between 10-17.10.2022 with the permission of Havza District Mufti. As the main question of our research, "Is it important to know Arabic for religious officials?" we asked. The findings of our research and our solution suggestions were analyzed in the article.

Keywords: *Language, Arabic, Religious Official, Qur'an, Hadith.*

Giriş

Ülkemizde, İslam dininin inançları, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek üzere; 3 Mart 1924 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı kurulmuştur.¹ Kendisine verilen bu görevleri yerine getirmek için Müftü, Vaiz, Kur'an Kursu Öğreticisi, İmam Hatip ve Müezzin-Kayyum görevlerinde çok sayıda personel istihdam etmektedir.

Din görevlilerinin iyi bir şekilde yetişmeleri, toplumun dini konularda daha iyi aydınlatılması ve dini bilgiyi en doğru şekilde öğrenmeleri için büyük önem arz etmektedir. Din görevlisi toplumu İslamî ilimlerin iki temel kaynağı; Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şeriflerle aydınlatır. Bu iki temel kaynağı doğru anlayabilmesi için inzal olduğu dil olan Arapçayı² iyi bilmesi gerekmektedir.

Arapça dilbilgisine sahip olmayan bir din görevlisi İslam Dininin inançları, ibadet ve ahlak esaslarını topluma doğru bir şekilde anlatmakta, toplumu din konusunda aydınlatmakta yetersiz kalır. Ya da ehlisünnet çizgisinde olmayan bir takım insanların yapmış olduğu çevirileri okumak suretiyle hem onların görüşlerini yaymış hem de din konusunda toplumu yanlış yönlendirmiş olur.

Bu makalede, yaptığımız anket çalışmasıyla Havza İlçesindeki din görevlilerine Arapçayla alakalı bir takım sorular sorduk. İlçe merkezinde vazife yapan bazı din görevlileriyle de yüz yüze görüşmek suretiyle çalışmamızı tamamladık. Bunun neticesinde Arapçalarında görülen problemleri ve noksanlıkları tespit edip bunları gidermede kullanabilecek çözüm yollarını analitik ve nicel yöntem kullanarak anlatmaya çalıştık.

Araştırmanın Problemi

Araştırma grubu olarak seçtiğimiz din görevlilerinin ana problemi Arapçanın din görevlisi için ne ifade ettiği, öğrenmede karşılaştıkları problemler ve görev esnasında Arapça bilmeyince hangi sorunlarla karşılaşacaklarının görevliler tarafından tam bilinmemesidir.

Araştırmanın Önemi

¹ Türkiye Cumhuriyeti anayasası : 1982. (: Yasa Yayınları, ts.); İrfan Yücel, “Diyanet İşleri Başkanlığı”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994).

² Yusuf, 12/2, *Anlayabilesiniz diye biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik*; Zuhuf, 43/3, *Anlayıp düşünesiniz diye onu Arapça Kur'an olarak indirdik*.

Din görevlisi olarak vazife yapanların mesleklerinde kaliteli bir din görevlisi olmasının şartlarından birisi İslam'ın dili olan Arapçayı bilmesinden geçmektedir. Bir din görevlisi için Arapça bilmek, İslam'ın ilk yıllarından itibaren günümüze kadar yazılan İslamî ilimleri okuyup anlayabilmesinde anahtar konumundadır. Arapça bir din görevlisinin ayrılmaz parçası, olmazsa olmazdır. Dolayısıyla büyük çoğunluğu Arapça yazılmış eserleri okuyup anlayabilmek ve bunlardan ehlisünnet inancına uygun doğru ve sahih bilgileri insanlara anlatmak din görevlisinin sorumluluğundadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı din görevlilerinin Arapçada karşılaştıkları problemlere ilişkin görüş ve düşüncelerini anket ve yüz yüze yaptığımız çalışmada sorduğumuz sorularla belirlemek, problemlerin çözüm yollarını göstermek, Arapça öğrenmeleri noktasında katkıda bulunmaktır.

Araştırmanın Sorusu

Din görevlileri için Arapça bilmek önemli midir?

Din görevlileri için Arapçada problemler ve çözüm yolları nelerdir?

Araştırma Grubu

Araştırmamızı yapmak için Havza İlçe Müftülüğünden izin alındı. Müftülüğün resmi yazıları personeline ulaştırdığı *Bip* uygulamasından ilçe müftülüğünde vazifeli tüm din görevlilerine anketimiz gönderildi. İlçe merkezinde 3 ayrı camide vazifeli din görevlisi hocalarımızla da yüz yüze görüşme yapıldı.

Araştırmamızın katılımcıları ilçede Müftü, Vaiz, Kur'an kursu öğreticisi, İmam Hatip ve Müezzin Kayyum olarak vazife yapan 200 din görevlisidir. Bunlardan 59 din görevlisi anketimizi cevapladı.

Araştırmanın Zamanı ve Yeri

Havza İlçe Müftülüğünden aldığımız izinle 10.10.2022 tarihinden 17.10.2022 tarihine kadar anket sorularımız ilçe müftülüğünde vazifeli din görevlilerine ulaştırıldı. Yine bu tarih aralığında bazı din görevlileriyle yüz yüze görüşme yapıldı. Yapılan görüşmeler kayıt altına alındı. Araştırma Havza İlçe Müftülüğünde gerçekleştirildi.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma Havza İlçe Müftülüğünde vazifeli din görevlilerinin görüşlerine dayalı olarak din görevlilerinin Arapçalarında görülen problemleri tespit edip çözüm yolları üretmek ve Arapça öğrenmelerine katkı sağlamak amacıyla yapılan betimsel bir çalışmadır. Araştırmamızda nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılmaya çalışıldı. Katılımcılara 10 sorulu bir anket gönderildi. Anketimizde bulunan 9 soru çoktan seçmeli bir soru ise katılımcıların fikirlerini ve görüşlerini ifade etmeleri için açık uçlu olarak hazırlandı. Ayrıca ilçe merkezinde 3 ayrı camide vazifeli din görevlileri ile de yüz yüze görüşüldü. Bu din görevlilerine 5 adet soru yöneltildi. Nitel araştırma tekniğine uygun olarak verdikleri cevaplardan verilerin yorumlanmasında yararlanıldı.

Anket ve Yüz Yüze Görüşmelerin Soruları

Anket Soruları

Araştırmaya katılan din görevlilerine şu sorular soruldu:

1. Arapça eğitimi ilk defa nerden aldınız?
2. Arapça dil seviyeniz nedir?
3. Arapça seviyenizi kendiniz ve göreviniz için yeterli görüyor musunuz?
4. Arapçayı seviyor musunuz?
5. Din görevlisinin Arapça bilmesi sizce önemli midir?
6. Arapçada en çok nerede zorlanıyorsunuz?
7. Arapçanızı geliştirmek için ne yapıyorsunuz?
8. Mezun olduğunuz okullarda yeterli Arapça eğitimi aldınız mı?
9. Arapça bilmek size ne gibi katkı sağlar?
10. Arapça eğitiminde karşılaştığınız problemler nedir? Yazınız?

Yüz Yüze Görüşme Soruları

1. Arapça eğitimi ilk defa nerden aldınız?
2. Aldığınız Arapça eğitimin mesleğiniz için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
3. Din görevlisinin Arapça bilmesi sizce önemli midir?
4. Arapça ile alakalı mesleğinizde yaşadığınız sıkıntılar nelerdir?
5. Din görevlilerinin Arapçalarını geliştirmek için neler yapılabilir?

Araştırmanın Araçları ve Bulguları

Araştırmamız için anket sorularını hazırlarken bizi en doğru neticeye ulaştıracak sorular olmasına dikkat edildi. Anket sorularını tahlil ederken her sorunun altına çözüm önerileri yazıldı. Ankete katılan din görevlilerinin görüş ve önerilerine değer verildiği gibi bilgilerini korumaya, ifşa etmemeye de dikkat edildi. Her katılımcıya sıra numarasıyla rumuz konuldu. Ankete katılanların verdiği cevaplara müdahale edilmedi, onları yönlendirecek hal ve hareketlerden kaçınıldı. Anketimize katılım tamamen gönüllülük esasına dayandırılarak din görevlilerinin ankete katılmaları için zorlama yapılmadı. Yüz yüze görüştüğümüz din görevlilerin isimleriyle görev yaptıkları camiler gizli kalmak şartıyla görüş ve düşünceleri alındı verdikleri cevaplar kaydedildi. Araştırmamızın bulguları "*Analizli Araştırma İstatistikleri*" başlığı altında tahlil edildi.

Arapçanın Önemi

Bugüne kadar dünyada konuşulduğu söylenen 2796³ dilin en önemlilerinden birisi Arapçadır. Dil olarak Arapça, konuşulduğu coğrafyanın büyüklüğü, bu coğrafyada bulunan Müslüman ülkelerin dünyada stratejik öneme sahip olmaları bakımından her geçen gün önem kazanmaktadır. Arapça günümüzde Türkiye'nin bazı şehirlerinde konuşulduğu gibi Arap Yarımadası, Asya, Afrika'nın çoğu bölgesi ile Brezilya, Arjantin gibi ülkelerde de milyonlarca insan tarafından konuşulmaktadır.⁴ Arapçanın konuşulduğu yerler 23 Arap ülkesi, 10 Afrika ülkesi, Nijer ve Çad gibi Arap olmayan ülkeler olarak belirtilmektedir.⁵ Yaygınlık bakımından ise Çince, İngilizce, Hintçe ve İspanyolcadan sonra 5. sırada gelmektedir.⁶ Bundan dolayı Birleşmiş Milletlerin değişik komisyonlarında Arapça çalışma dili olarak kabul edilmektedir.⁷

Arapça İslamiyet'in iki ana kaynağı Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerin dili olduğu için Müslümanların nazarında ayrı yeri vardır. Özellikle Türkler Müslüman olduktan sonra

³ Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim* (Ankara : Türk Dil Kurumu, 1979), 101.

⁴ Avram Galanti vd., "Avram Galanti, 'Türkiye ve Sâmî Diller' (Osmanlıcadan Sad. Nurettin Ceviz'le), *Nüsha Dergisi*, S.15, 97-106, (2004)", (28 Ocak 2004), 104.

⁵ Soner Gündüzöz, "Arapça Öğretiminde Başvurulacak Bazı Yöntem ve Teknikler: Pedagojik Bir Değerlendirme", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29/29 (01 Mart 2010), 35-53.

⁶ Muhammet Vehbi Dereli, "Arap Dili Ve Edebiyatının İslâm Medeniyetine Etkisi", *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/49 (30 Haziran 2020), 65-88.

⁷ Kamil Coştu, "Arapça Eğitiminde Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler", *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 3/6 (30 Aralık 2015), 29-56.

bu dili kutsal saymışlar ve medreselerinde İslami ilimleri öğrenmek için âlet ilmi olarak okutmuşlardır.⁸

Ayrıca İslam dinini tercih eden Batılı Müslümanlar bu dine girdikten sonra İslam dinini ana kaynaklarından öğrenmek istedikleri için Arapça öğrenmeye yönelmektedir.⁹

Din görevlilerinin bu derece evrensel ve stratejik öneme sahip olan Arapçayı bilmeleri toplumun dini inanç ve yaşamlarında aradığı huzur ve mutluluğa ulaşmalarını sağlayacağı kanaatindeyiz.

Arapçanın önemli olmasının altında yatan asıl nedenleri şu iki başlık altında toplayabiliriz:

Kur'an'ın Arapça Oluşu

Kur'an-ı Kerim, "Allah tarafından Cebrâil vasıtasıyla mahiyeti bilinmeyen bir şekilde son peygamber Hz. Muhammed'e indirilen, Mushaflarda yazılan, tevâtürle nakledilen, okunmasıyla ibadet edilen, Fâtiha sûresiyle başlayıp Nâs sûresiyle biten, başkalarının benzerini getirmekten aciz kaldığı Arapça mûciz bir kelâmdır."¹⁰

Kur'an-ı Kerimin Arapça indirildiğini bildiren ayetlerden bazıları şöyledir:

*"Sana da böylece Arapça bir Kur'an vahyettik."*¹¹

*"Biz onu Arapça bir Kur'an olarak indirdik ki anlayasınız."*¹²

*"Hiç şüphe yok ki ez-Zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik ve onu mutlaka koruyacak olan da biziz."*¹³

Kur'an-ı Kerimin Arapça olarak indirildiğine değinen daha birçok ayet-i kerime bulunmaktadır. Bu ayetlerde dikkat çeken husus; Arapça dilinde inzal olan Kur'an-ı Kerimin toplum tarafından kolayca anlaşılacağına yapılan vurgudur. Arapça öğrenmek isteyen herkesin kolaylıkla bu dili öğrenebileceklerine işaret etmektedir. Ayrıca Hicr süresi 9. ayet-i kerime ise dünyada tüm diller kaybolsa bile Arapçanın kaybolmayacağı, Allah'ın belirlediği vakte kadar onun koruması altında bulunan tek dil olduğunu göstermektedir.

⁸ Figen Kervankaya, "İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (01 Haziran 2014), 125-134.

⁹ Mehmet Soysaldı, "Türkiye'deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları", *EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler - XIV/45* (2010), 248.

¹⁰ Abdulhamit Birişik, "Kur'an (Tarihi ve İsimleri)", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002).

¹¹ eş-Şûrâ 42/7.

¹² Yûsuf 12/2.

¹³ el-Hicr 15/9.

Arapça dışında tüm diller sonradan insanlar tarafından oluşturulmuşlardır. Canlı varlık gibi doğar, büyür, gelişir ve çoğunlukla kaybolurlar.¹⁴ Ancak şu hadis-i şerifler bize Arapçanın insanlıktan önce var olduğunu anlattığı gibi sonrasında da var olacağına değinmektedir.

"Hz. Ömer anlatıyor: Peygamber Efendimiz şöyle buyurdu:

Adem (a.s.) hata işlediği zaman,

"Ya Rabbi! Muhammed'in hakkı için beni affetmeni istiyorum." diye yalvardı. Allah,

"Ey Adem! Kendisini daha yaratmamışken, sen Muhammed'i nereden öğrendin?" diye sordu. Adem:

"Ya Rabbi! Sen beni elinle yaratıp ruhundan bana üflediğinde, başımı yukarıya kaldırdım. Arşın sütunlarında Lâ ilâhe illallah, Muhammediün resulullah yazılı olduğunu gördüm ve bundan anladım ki, ismini kendi isminin yanında yazdığın kimse yarattıkların arasında sana en sevgili olandır." Bunun üzerine Allah şöyle buyurdu:

"Ey Adem, doğru söyledin; hiç şüphesiz yarattıklarından bana en sevimli olan Odur. Onun hakkı için istediğinden ötürü seni bağışladım. Bilesin ki, eğer o olmasaydı, seni yaratmazdım."¹⁵

"Cennet ehlinin konuşacağı dil Arapçadır."¹⁶

Bu hadislerden anlaşılacağı üzere Arapçanın insanlıktan önce var olduğu gibi insanlıktan sonra da var olacağı anlaşılmaktadır.

Arapça günümüze kadar kendisiyle en çok eser yazılan dil olmasını, oluşturulan gramer kaideleriyle sistemli ve evrensel bir yapıya dönüşmesini, büyük ölçüde Kur'an-ı Kerime borçludur. İslam medeniyetinin en çok etkilendiği dil olan Arapça, öncelikle Kur'an-ı Kerimin inzaliyle gelişmiştir. Yani Kur'an-ı Kerim Arap dili ve edebiyatını; Arap dili ve edebiyatı da İslam medeniyetini geliştirmiştir.

Hadis-i Şerif Dili Olması

İslam'ın Kur'an-ı Kerimden sonra ikinci kaynağı hadis-i şeriflerdir. Hadisi şerif, Peygamber Efendimizin sözlerini, fillerini ve tasvirlerini ifade eden terimdir.¹⁷ Kendisine

¹⁴ Bunun ön güzel örneği dünyada bilinen ilk yazı sistemini kullanan Sümerlilerdir. Sümerce bugün ölü diller arasında sayılmaktadır. Bkn. İrfan Albayrak, Hakan Erol, "Sümerliler ve Dilleri Hakkında Bazı Notlar" Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, Hüseyin Sever Armağan Özel Sayısı, 2018, s. 153-169.

¹⁵ Ebû Abdullah İbnü'l-Beyyî' Muhammed Hakim Nisaburi, *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*. (Beyrut : Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990); Ebû Bekr Ahmed b el-Hüseyn b Ali Beyhaki, *Delailü'n-Nübüvve ve Ma'rifetu Ahvâli Sahibi's-Şeria*. (Beyrut : Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985).

¹⁶ Ebû Abdurrahman Abdullah b Mübarek Abdullah b Mübarek, *ez-Zühed ve'r-Rekaik*. (Riyad : Dârü'l-Mi'rac ed-Devliyye, 1995), 71.

¹⁷ M. Yaşar Kandemir, "Hadis", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997).

peygamberlik vazifesi verilmeden önce "Sen şu Kur'an'dan önce hiç bir kitap okumuyor ve onu sağ elinle yazmıyordun. Okuyup yazsaydın o takdirde batıl peşinde koşanlar, şüpheye düşerlerdi."¹⁸ ayeti ile ümmî olduğuna işaret edilen Peygamber Efendimizin dili Arapçadır. Kur'an-ı Kerimde açık olarak ifade edilmeyen bazı emirler Peygamber Efendimiz tarafından izah edilmiştir. İmam Şafî; "Arapça, ifade bakımından dillerin en geniş, lafız sayısı itibarıyla en zenginidir. Peygamber'den başka, Arapça'yı bütün yönleriyle bilen birinin olduğunu bilmiyoruz"¹⁹ demiştir.

Kur'an-ı Kerimle beraber hadis-i şeriflerin de Arapça olması dilin kelime yapısına, cümle içinde kullanılmasına, gramer kaidelerine, edebî sanatlarına tesir etmiş ve günümüze kadar dilin bozulmasını engellediği gibi gelişmesine ve yaygınlaşmasına da katkı yapmıştır. Arap dilbilimi diğer ilimler gibi hadislerden istifade etmiş dilbilim alimleri eserlerinde şahid olarak kullanmıştır.²⁰

Mezhepler arasında tartışmalı konulardan biri olan ana dilde ibadet meselesinde genel görüşe göre ibadetin dilinin Arapça olması da dilin önemine işaret etmektedir.²¹

Ülkemiz genelinde Arap dilinin öğrenilme amaçlarını ise Abdülkerim Abdulkadiroğlu şu başlıklar altına indirgeyerek sıralamaktadır:

1. Dinî amaç: Dini, ana kaynaklarından öğrenme. İslâmî ilimlerde araştırma yapma ve meslekî metinleri lügat yardımıyla anlayabilme.
2. Ekonomik ve Ticarî amaç: İthalat, ihracat, mühendislik, daha iyi şartlarda iş bulabilme.
3. Politik amaç: Siyasî metinleri anlama, tercüme etme, konuşma ve yazılar yazabilme kabiliyetlerini geliştirme.
4. Turistik amaç: Turistlerle fikrî ve maddî alışverişler yapacak, onlarla anlaşabilecek pratik ağırlıklı kabiliyeti geliştirme.
5. Kültürel amaç: Kongre, sempozyum, konferans, spor ve benzeri faaliyetlere katılma.²²

¹⁸ Ankebut 29/48.

¹⁹ Emannullah Polat, "Kur'an Dili Arapça'nın Yapısı Ve Bazı Özellikleri", *Journal of Turkish Studies* 9/Volume 9 Issue 2 (01 Ocak 2014), 1793-1815.

²⁰ Ebü'l-Fazl Celaleddin Abdurrahman b Ebî Bekr Suyuti, *el-İktirah fi İlmi Usuli'n-Nahv*. (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1975), 23.

²¹ Kaşif Hamdi Okur, "Temel Fıkıh Kaynaklarına Göre İbadetin Dili", *Dini Araştırmalar* 1/3 (01 Haziran 1999), 171-203.

²² Abdülkerimoğlu, Abdulkadir, "Arapça Eğitimi – Öğretimi Konusunda Genel Bir Bakış ve Türkiye'de Arapça Eğitimi – Öğretimi Meselesi", *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1/3 (1998), 140-141.

Abdulkadiroğlu'nun bu başlıklarına meslekî amaç olarak: Din görevlilerinin dini temel kaynağından öğrenmelerini, hac ve umreye görevli olarak kolayca gitmelerini, başkanlıkta iyi görevlere gelmelerini ve akademik kariyer yapmalarını ilave edebiliriz düşüncesindeyim.

Arapçanın Dinî İlimler ve Din Görevlileri İçin Önemi

İçinde bulunduğumuz asır bilgi ve teknoloji asrıdır. Teknolojinin gelişmesiyle beraber küresel bir köy haline gelen dünyamızda bilgiye ulaşmakta kolaylaşmıştır. Bu gelişmeler insanlığa bir taraftan fayda sağlarken diğer taraftan insanlığın hayatını zora sokacak yeni problemlere de kaynaklık etmektedir. Toplum bu hızlı gelişmelerin içerisinde manevi bir takım bunalımlara kapılmakta, billhassa din ve dinin emirlerini hayata uygulama noktasında yeni arayışlara girmektedir. Bunun neticesinde ülkemizde yaşanan sosyal, kültürel ve ahlaki eğilimler toplumun aradığı huzur ve mutluluğa ulaşamadığını göstermektedir.²³

Her türden doğru ve yanlış bilginin yayıldığı internet ortamında toplum yönlendirilirken, dini inanç, ibadet, yaşayış ve ahlak esasları sorularına da cevap aramaktadır. Dini inanç ve yaşamla alakalı görülen yönelimler toplumun bu konuda ne kadar eksik ve yanlış bilgiye sahip olduğunu, toplumun din noktasında nasıl istismar edildiğini bizlere göstermektedir. Toplumun dini noktada aydınlatma görevi Kanun ile kendisine verilen din görevlilerinin doğru, sahih bilgileri öğrenmeleri ve yayılan yanlış bilgilerin önüne geçebilmeleri için İslam'ın dili olan Arapçayı öğrenmesi zamanımızda çok önemli bir hale gelmiştir.

Arapça din eğitiminde çok büyük önem taşımakta, Arapça olmaksızın bir din eğitiminden bahsetmek mümkün görünmemektedir. Kur'an-ı Kerim din görevlisinin dilini yeniden yapılandırırçasına geliştirmektedir²⁴. Bu yüzden Türkler İslam'dan sonra Arapçaya çok önemsemişlerdir.²⁵ Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerin dili olan Arapçanın iyi bilinmesi ve öğrenilmesi, dinin temel kitaplarına doğrudan ulaşmak manasına gelmektedir. İmam Malik'in; (ö.179/795) "*Arapça bilgisine sahip olmadan Kur'an'ı tefsir*

²³ M. Sait Yazıcı, "Cumhuriyetin 75. Yılında Din Öğretiminde Yeni Hedefler", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/4 (01 Aralık 1999), 1-8; Ramazan Buyrukçu, "Türkiye'de Din Görevlisi Yetiştirme Problemi ve Çözüm Önerileri", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47/2 (01 Ağustos 2006), 99-126.

²⁴ Mesut Cevher, *Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi 1.Cilt*,400- 407, s 404.

²⁵ Mesut Cevher, *Osmanlı Devletinin İslami İlimler ve Arapçadaki Rolü, Bütün Yönleriyle Osmanlı ve Mirası, Uluslararası Sempozyumu, Bildiri Kitabı*, 26-27.2016. *Kırıkkale Üniversitesi, İslam ilimler Fakültesi*, s 316.

eden birisi bana getirilirse kesinlikle onu cezalandırırım" dediği rivayet edilmiştir.²⁶ Ebu Ali el-Fârisî (ö.395/1004) ise Arapçanın faziletine dair birçok ifadenin bulunduğunu söyledikten sonra onun tevkifi bir dil olduğuna temas etmiştir.²⁷

Her kültürü kendi diliyle öğrenmek önemlidir. İslam kültür ve medeniyetinin iki temel kaynağı Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şerifler medeniyetin ortak dili Arapça ile öğrenilir. Halkın dinî vazifelerini yerine getirmelerinde ve temel dinî bilgileri öğrenmelerinde en etkin rolü olan din görevlileridir. Din görevlisi sadece namaz kıldırmakla yetinmeyip vaaz, hutbe ve sohbetle toplumun dinî noktada yetişmesine önemli katkıda bulunmaktadır. Bundan dolayı son derece önemli olan bu vazifeyi yerine getirecek olan din görevlisinin bir takım mesleki yeterliliklere sahip olması gerekir. Din görevlilerinin meslekî yeterliliği başlığında Kur'an-ı Kerim'i usulüne uygun okuyabilme, bazı sureleri ve anlamlarını ezbere bilmelerinin yanında Arapçayı da bilmesi gelmektedir.

Zamanımızda globalleşen dünyada teknolojinin herkesin ulaşabildiği bir noktaya gelmesiyle toplumun bilgisi artmış bununla birlikte dine karşı ilgi ve tepkide önemli derecede çoğalmıştır.²⁸ Yapılan araştırmalarda dinin suç oranlarını önemli derecede azalttığı, güvenli bir yaşam sunmaya ciddi etkisi olduğu görülmektedir. Bu zamanda böylesine önemli bir vazifeyi yerine getiren din görevlilerinin ise kendilerini çok iyi yetiştirmeleri gerekmektedir.²⁹

Ortaokul ve lisede verilen din dersleri öğrencilerin inanç, ibadet ve ahlakını, imam hatip liseleri topluma dinî görevleri uygulamayı, ilahiyat fakülteleri ise, dinin toplum hayatında bir anlam kazanmasına doğrudan etki etmektedir.³⁰

Diyanet İşleri Başkanlığına ilk defa atanan personelin çoğunlukla dini yükseköğretim mezunlarından olmaları hem ilahiyat fakültesi hem de görevliyi istihdam eden Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından teşvik edilmekteydi. Uygulamaya geçildikten sonra bunların mesleği temsil etme ve eğitim seviyeleri eleştirilmeye başlandı. Bunun üzerine başkanlık son personel alımlarında imam hatip lisesi mezunu hafızları tercih etmeye başladı. Yeni

²⁶ Hâlid Abdurrahman Ak, *Usulü't-Te'fîr ve Kavâ'iduh* (Beyrut : Dâru'n-Nefâis, 1986), 137.

²⁷ Ebü'l-Hüseyin Ahmed b Faris b Zekeriyâ İbn Faris, *es-Sahibi: fî Fıkhi'l-Luga ve Sünenü'l-Arabi fî Kelamiha*. (Beyrut : el-Mektebetü'l-Lugaviyyeti'l-Alemiyye, 1963); Ebü'l-Fazl Celeleddin Abdurrahman b Ebî Bekr Suyuti, *el-Müzhir fî ulumi'l-Luga ve Envaiha* (Kahire : Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.), I, 8.

²⁸ Köken, Hayrullah, *Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik*. (Ankara : Diyanet İşleri Başkanlığı, 2006).

²⁹ Zahir Kızmaz, "Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15/1 (2005), 189-215.

³⁰ Kamil Çoştu - Mahmoud Qaddom vd., "Yabancı Uyruklu Öğretim Üyelerinin Türkiye'deki Yüksek Din Öğretimi Hakkındaki Düşünceleri", *Yüksek Din Öğretimi*, (01 Ocak 2018), 481.

başlayan personelin eğitim seviyelerini yükseltmek ve onları mesleğe hazırlamak için "Diyanet Akademisi Başkanlığı" kuruldu.

İmam hatip liseleri ve ilahiyat fakültelerinde Arapça dersinin yeterliliğinin tartışıldığı günümüzde din görevlisi olarak atanmaların çalışma hayatı boyunca kendilerini bu noktada geliştirmeleri gerekmektedir. Din görevlisinin kendisini ilmî noktada yetiştirebilmesi, toplumu aydınlatacak sahil bilgilere ulaşabilmesi, tefsir, hadis şerhleri gibi eserleri aslından okuyabilmesi için Arapça bilmesi önemlidir. Din görevlisinin Arapça bilmesi yurtdışında görevlendirilmesi, hac ve umreye görevli olarak gönderilmesinde önemli rol oynamaktadır.

İnsanların inanç, ibadet ve ahlak konularında doğru bilgiye doğru kaynaktan ulaşmaları, toplumun din konusunda ihtiyaçlarına yeterince cevap verilebilmesi, toplum içerisinde yaygınlaşan hurafelerin önüne geçilebilmesi için din görevlisinin Arapça bilmesi gerekmektedir.

Din görevlisi toplumu dinî noktada aydınlatmak için yaptığı vaazlarda okuduğu hutbelerde geçen Arapça kelimelerin manalarını ve cümle içinde kullanıldıklarında ifade ettikleri anlamları bilmek durumundadır.

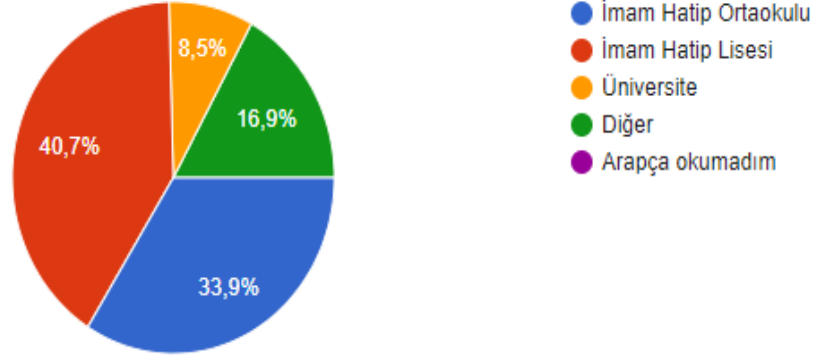
Din görevlisinin Arapça bilmesi harekesiz metinleri okuyup anlayabilmesi, Kur'an-ı Kerimi manasını düşünerek okuyabilmesi ve kolay ezberleyebilmesi için önemlidir. Din görevlisi için Arapça askerin silahı, şoförün ehliyeti gibi ayrılmaz parçadır.

Analizli Araştırma İstatistikleri

Anketimize katılan din görevlilerinin verdiği cevapların istatistikleri şu şekildedir:

1. Arapça eğitimini ilk defa nerden aldınız?

59 yanıt

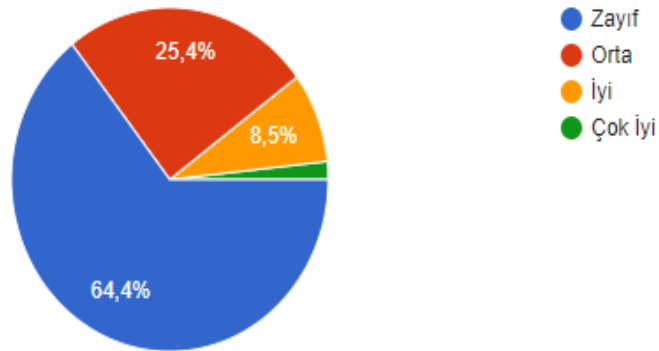

Anketimize katılan din görevlilerinin büyük çoğunluğu %40,7 oranında imam hatip lisesinde Arapça eğitimini aldığını söylerken %33,9' u imam hatip ortaokulunda aldığını söylemiştir. Arapça öğretilen yerlerden aldığını söyleyenlerin oranı %16,9 Üniversitede öğrendiğini söyleyenler ise %8.5' de kalmıştır. Devam ettiği okullarda Arapça okumadığını söyleyen din görevlisi bulunmamaktadır. Tüm din görevlileri Arapça eğitim almıştır.

Soruya verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere Arapça eğitimin ortaokul ve lise seviyelerinde ilk defa okutulmaya başlandığı anlaşılmaktadır. Buralarda okuyan öğrencilerin Arapçalarını geliştirmek için daha çok gayret edilmeli bilhassa din görevlisi olmak isteyenlerin Arapçalarının daha iyi seviyeye çıkartılmasına özen gösterilmelidir.

2. Arapça dil seviyeniz nedir?

59 yanıt

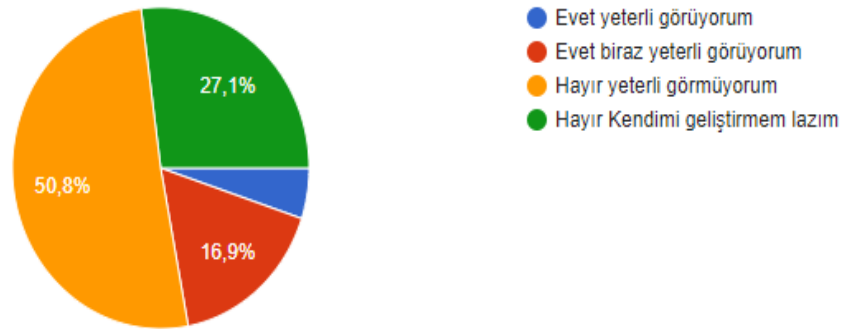

Anketimizde sorduğumuz Dil seviyeniz nedir? sorusu ise 1' inci sorunun neticesini göstermesi bakımından önemlidir. Soruya cevap verenlerin %64,4' ü dil seviyelerinin zayıf olduğunu söylerken %25,4' ü orta seviyede olduğunu söylemiştir. %8,5' i iyi derken sadece 1 kişi %1,7 oranında çok iyi olduğunu söylemiştir.

Bu soruya verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere din görevlilerinin ilk defa Arapça eğitimi aldıkları yerlerde tam manasıyla bunu öğrenemedikleri veya din görevlisi olarak atandıktan sonra Arapçalarını muhafaza edemedikleri anlaşılmaktadır. Arapçalarını geliştirmeleri ve öğrendiklerini muhafaza etmeleri için mesleğe devam ettikleri müddetçe din görevlilerinin Arapça kurslarına katılmaları, ders halkaları oluşturulup buralara devam etmeleri ayrıca Arapçayla alakalı okuma, yazma, sunum gibi ödevler verilip Arapça öğrenmeleri teşvik edilmelidir.

3. Arapça seviyenizi kendiniz ve göreviniz için yeterli görüyor musunuz?

59 yanıt

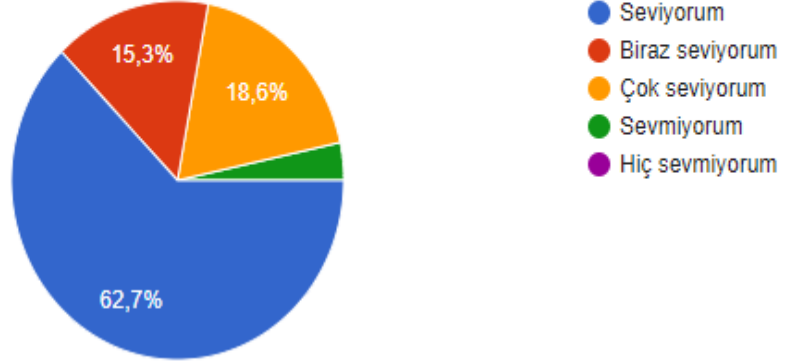

Grafiğimizde görüldüğü üzere anketimizde sorduğumuz 3' üncü soruya verilen cevaplarda din görevlilerinin %50,8'i Arapça seviyelerini mesleği ve kendisi için yeterli görmemektedir. %27,1 oranında ise kendisini geliştirmesi gerektiğini söylerken %16,9' u Arapça seviyesinin biraz yeterli olduğunu söylemektedir. Sadece 3 din görevlisi %5,1 oranında Arapça dil seviyesini kendisi ve mesleği için yeterli görmektedir.

Bu sonuçtan anlaşılacağı üzere din görevlileri %77,9 oranında Arapça seviyelerinin yeterli olmadığını söylemektedir. Bundan dolayı Diyanet İşleri Başkanlığı görevlilerin seviyelerini yükseltmek için Arapça hizmet içi kursları açmalı ayrıca din görevlilerinin mesleki seviyelerini tespit amacıyla yaptığı *Mesleki Bilgiler Seviye Tespit Sınavı* gibi Arapça seviye tespit sınavı yapmalıdır. Sınav neticesinde başarılı olanlar ödüllendirilmeli böylece görevliler Arapça öğrenmeye teşvik edilmelidir.

4. Arapçayı seviyor musunuz?

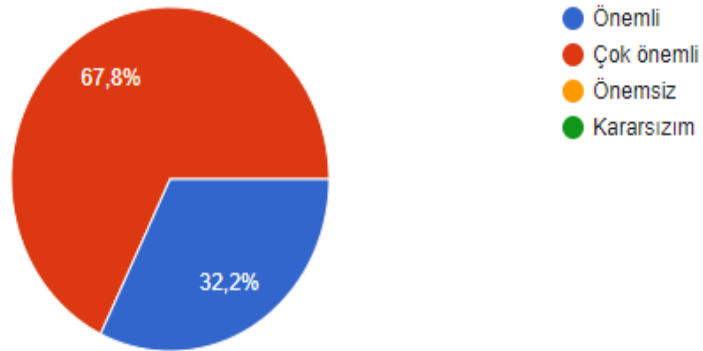
59 yanıt

Anketimizin 4'üncü sorusunda Arapçayı seviyor musunuz? diye sorduk. Cevaplardan anlaşılacağı üzere %62,7' si sevdiğini %18,6' sını çok sevdiğini %15,3' ü ise sadece sevdiğini söylemektedir. Dolayısıyla %96,6'sını Arapça dilini sevmektedir. Sadece 3 din görevlisi %3,2 oranında sevmediğini söylemiştir. Arapça dilini sevdiğini söyleyen din görevlilerine açılacak kurslarla, yapılacak etkinliklerle ve oluşturulacak ders halkalarıyla Arapça öğretmenin kolay olacağı kanaatindeyiz.

5. Din görevlisinin Arapça bilmesi sizce önemli midir?

59 yanıt

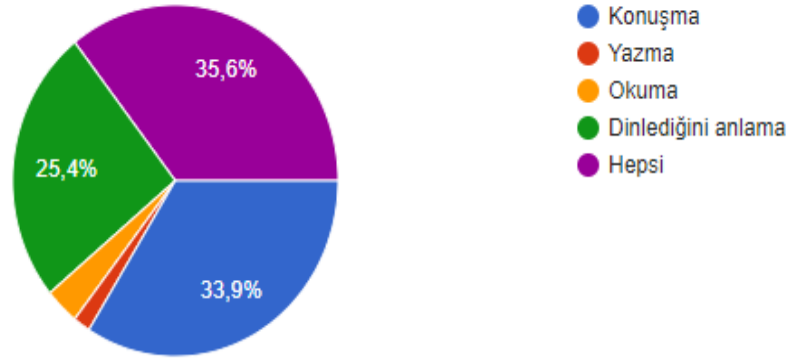

Araştırmamızın ana sorularından birisi olan "Din görevlisinin Arapça bilmesi sizce önemli midir?" sorusuna verilen cevaplar grafikte de görüldüğü üzere %67,8'i çok önemli diye cevap verirken %32,2' si ise önemli olduğunu söylemiştir. Sorumuza önemsiz veya kararsız olduğunu söyleyen olmamıştır. Anketimize katılan tüm din görevlileri Arapça bilmenin din görevlisi için önemli olduğunu belirtmektedir.

Din görevlisi olarak görev yapanların Arapça eğitimi ilk aldıkları okullardan itibaren mesleklerinin sonuna kadar Arapça eğitimden uzak kalmamaları için çalışmalar yapılmalıdır. Bilhassa yeni açılan Diyanet Akademisi Başkanlığında göreve ilk defa atanacak olanların Arapça eğitimi üzerinde çokça durulmalı ve hazır olduklarında yerleştirmeleri yapılmalıdır.

6. Arapçada en çok nerede zorlanıyorsunuz?

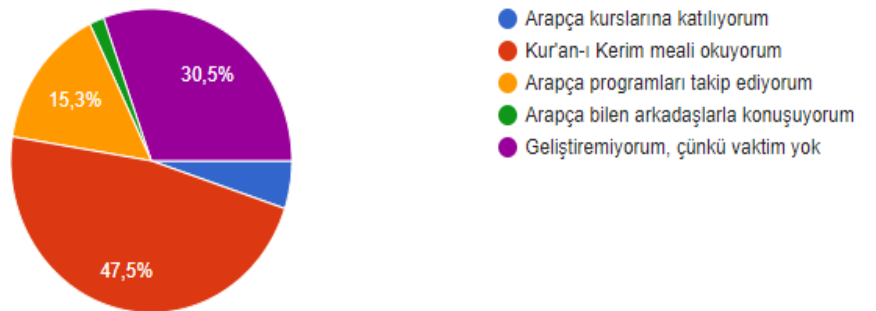
59 yanıt

Anketimizin 6'ncı sorusunda Arapçada en çok nerede zorlanıyorsunuz? diye sorduk. Bu sorumuza konuşma, yazma, okuma ve dinlediğini anlama şıklarına %35,6' sı hepsi diye cevap vermiştir. Anketimize katılanların %33,9' u konuşma, %25,4' ü dinlediğini anlama, %3,4' ü okuma %1,7' si ise yazmada zorlandığını söylemiştir. Bu soruya verilen cevaplardan da görüleceği üzere din görevlilerinin Arapça bilgilerinin zayıf olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca anketimizin 2'inci sorusu olan Arapça dil seviyeniz nedir? sorusuna %64,4 oranında verilen "zayıf" cevabı da bunu doğrulamaktadır.

7. Arapçanızı geliştirmek için ne yapıyorsunuz?

59 yanıt

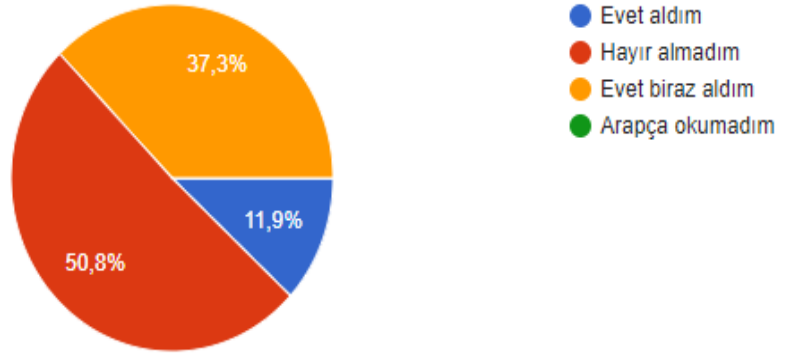

Grafikten de anlaşılacağı üzere din görevlilerimizin %47,5 oranında büyük çoğunluğu kendi imkânları ile Arapçalarını geliştirmek için Kur'an-ı Kerim meali okuduğunu söylemektedir. %30,5' i ise vakti olmadığı için geliştiremediğini söylemiştir. Arapça programları takip ediyorum diyenler %15,3, Arapça kurslarına katılıyorum 5,1, Arapça bilen arkadaşlarla konuşuyorum diye cevap verenler ise %1.7 seviyesindedir.

Verilen cevaplardan anlaşılacağı üzere din görevlilerin büyük çoğunluğu Arapça eğitimin önemli olduğunun bilincinde olup Arapçalarını geliştirmek için Kur'an-ı Kerim meali okuma, Arapça programları takip etme ve Arapça bilenlerle konuşma gibi bireysel çalışmalar yapmaktadır. Bu noktadan hareketle Diyanet İşleri Başkanlığı yayınlamış olduğu *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri* eserine ayetlerin kelime anlamlarını ilave etmeli ve din görevlilerinin kolay ulaşımı için internet ortamında yayınlanmalıdır. Ayrıca Arapçalarını geliştirmek için vakit bulamadığını söyleyen din görevlileri çeşitli ödüller ve mükâfatlarla Arapça eğitime teşvik edilmelidir.

8. Mezun olduğunuz okullarda yeterli Arapça eğitimi aldınız mı?

59 yanıt

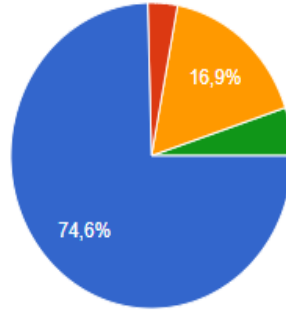

Anketimizin bu sorusunda mezun olduğu okullarda yeterli Arapça eğitimi almadığını söyleyenlerin oranı %50,8 yeterli olmasa da biraz Arapça öğrendim diyenler %37,3 dür. Din görevlilerinin verdiği cevaptan da anlaşılacağı üzere okullarda yeterli seviyede Arapça eğitimi verilememektedir. Yeterli seviyede eğitim aldım diyenler ise %11,9'dur.

Din görevlisi olarak görev alma düşüncesinde olanların okudukları okullarda yeterli seviyede Arapça eğitimi almaları için ders saatlerinin çoğaltılması ve üniversitelerin Arap Dili ve Edebiyatı ile Arapça Öğretmenliği bölümlerinden mezun olanların Arapça derslerine girmeleri temin edilmelidir.

9. Arapça bilmek size ne gibi katkı sağlar?

59 yanıt

- Dini temel kaynağından öğrenirim
- İleride yüksek lisans ve doktora yaparım
- Diyanet İşleri Başkanlığında daha iyi görevlere gelirim
- Yurtdışına görevli olarak giderim

Din görevlilerimize sorduğumuz en önemli soruların başında gelen "Arapça bilmek size ne gibi katkı sağlar" sorusuna grafikte de görüldüğü gibi büyük çoğunlukla %74,6 oranında "Dini temel kaynağından öğrenirim" cevabı verilmiştir. Araştırmamızın "Arapçanın Önemi" bölümünde anlatmaya çalıştığımız hususta işte budur. Diyanet İşleri Başkanlığında iyi yerlere gelmek isteyenler %16,9, yurtdışına görevli gitmek isteyenler %5,1, akademik kariyer düşünenler ise 3,4'dür.

İnsanların inanç, ibadet ve ahlak konularında doğru bilgiye doğru kaynaktan ulaşmaları, toplumun din konusunda ihtiyaçlarına yeterince cevap verilebilmesi, toplum içerisinde yaygınlaşan hurafelerin önüne geçilebilmesi için din görevlisinin Arapça bilmesi gerekmektedir.

10. Arapça eğitiminde karşılaştığınız problemler nedir? Yazınız?

34 yanıt

Anketimizin son sorusu nitel araştırma tekniğine uygun olarak açık uçlu soruldu. Din görevlilerimize Arapça eğitimde karşılaştıkları problemlerin neler olduğunu sorduk ve bunları yazmalarını istedik. Anketimize katılan 59 görevliden 34 görevli bu sorumuza cevap verdi. Verilen cevaplardan bazıları şu şekildedir:

1 rumuzlu din görevlisi: Aldığım Arapça eğitimi muhafaza etmek için herhangi bir aktivite yapmadım. Geçmişte okuduğumla kaldım.

4 rumuzlu din görevlisi: Vaaz hazırlarken zorlanıyoruz, dini temel kaynağından öğrenmek için Arapçanın lazım olduğunu anladım.

10 rumuzlu din görevlisi: Çok iyi bir Arapça anlatılmadı çünkü yetersizdi öğretmen, birde sevdiremedi.

14 rumuzlu din görevlisi: Problemim çok hatta sıfır Arapçam. İslami ilimler fakültesi hazırlık sınıfında okuyorum. En kısa zamanda Arapçayı nasıl öğrenebilirim saygılarımla hocam, yolunuz bahtınız açık olsun başarılar.

15 rumuzlu din görevlisi: Arapça çok önemli bir konu. Özellikle vaazlarda ayetleri okuyup anlamını çatır çatır söylemelidir bir hoca.

20 rumuzlu din görevlisi: Arapça diline hâkim öğretmenlerden bilgi alamamış olmak bizi en çok zorlayan mesele idi.

21 rumuzlu din görevlisi: Eğitimin sadece okulda değil pratikte de uygulamalı olarak Arapça konuşulan ülkelerde bizatihi alınması gerektiğini düşünüyorum.

24 rumuzlu din görevlisi: Küçük yerlerde kursların ve kendimizi geliştirecek imkânların olmaması.

31 rumuzlu din görevlisi: Sık hoca değişikliği. Yetersiz eğitim vermeleri.

32 rumuzlu din görevlisi: Arapça dersinin ilk temelini zayıf olması, bunun yanında öğrenebileceğim bir yeri bilmiyorum.

Verilen cevaplardan da anlaşılacağı üzere din görevlilerinin çoğu yeterli seviyede Arapça eğitim alamadıklarını söylemektedir. Mesleğe başladıktan sonra vaaz hazırlamakta, okuduğu ayet-i kerimeyi açıklamakta zorlandıklarını belirtmiştir. Bazıları ise Arapçalarını geliştirmek için bir şey yapmamış ve Arapça öğreneceği yeri bilmemektedir. Yaptığımız çalışma ile din görevlilerinin Arapçayla alakalı sorunlarına çözüm üretmeye çalıştık.

Din görevlileriyle yüz yüze görüşmede sorulan sorulara verilen cevaplar sırasıyla şu şekildedir:

1. Arapça eğitimini ilk defa nereden aldınız? Sorusuna

A rumuzlu din görevlisi: İmam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi.

B rumuzlu din görevlisi: İmam hatip ortaokulu, imam hatip lisesi ve ilahiyat fakültesi.

C rumuzlu din görevlisi: İmam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi şeklinde cevap verdi.

Din görevlileri ilk defa Arapça eğitimini imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesinden almıştır.

2. Aldığımız Arapça eğitimin mesleğiniz için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sorusuna

A rumuzlu din görevlisi: Düşünmüyoruz şu anda bilmiş olduğumuz Arapça mesleğimizle ilgili olarak yeterli değildir.

B rumuzlu din görevlisi: Yeterli değil Arapça bildiğimiz söylenemez.

C rumuzlu din görevlisi: Yeterli değil diye cevap verdi.

Görüştüğümüz din görevlileri aldıkları Arapça eğitimin meslekleri için yeterli olmadığı görüşündedir.

3. Din görevlisinin Arapça bilmesi sizce önemli midir? Sorusuna verilen cevaplar şöyledir:

A rumuzlu din görevlisi: Mutlaka önemlidir çünkü ifa ettiğimiz görev İslam dini ile ilgili, Hz. Kur'an ile ilgili, hadisler sünnetle ilgili sürekli ayetlerle, hadislerle karşılaşıyoruz bundan dolayı Arapçayı kaide ve kurallarıyla öğrenmek hiç kuşku yok ki önemlidir.

B rumuzlu din görevlisi: Tabi önemli Arapça Kur'an- Kerimin ana dili. Yaptığımız vaazlarda çokça kullandığımız eserlerin dili Arapça olduğu için öğrenmek lazım.

C rumuzlu din görevlisi: Önemlidir.

Din görevlilerinin ikisi vaazlarda anlattığımız ayet ve hadisler Arapça olduğundan Arapçanın görevliler için çok önemli bir mesele olduğunu söylediler. Bir görevli ise sadece önemlidir şeklinde cevap verdi.

4. Arapça ile alakalı mesleğinizde yaşadığımız sıkıntılar nelerdir? Sorusunu

A rumuzlu din görevlisi: Günümüz şartlarında her şey Türkçeye çevrildiğinden dolayı fazla sıkıntı yaşamamak da Hac ve umreye görevli gittiğimizde orada Araplarla anlaşamadık. Hacılarımıza yardımcı olma noktasında yetersiz kaldık.

B rumuzlu din görevlisi: Ortaokul ve lisede zorlanmadık ama ilahiyat okurken zorlandık. Arapça bilseydik daha rahat okuma imkânımız olurdu okuduğumuz kitapları anlamakta zorlanıyoruz.

C rumuzlu din görevlisi: Sıkıntı yok diye cevapladı.

Din görevlileri mesleğe başladıktan sonra ilahiyat fakültesi okurken Arapça dersini geçmekte zorlandıklarını, hac ve umreye vazifeli olarak gittiklerinde Arapçanın ne kadar lazım olduğunu anladıklarını söylediler.

5. Din görevlilerinin Arapçalarını geliştirmek için neler yapılabilir? Sorusuna

A rumuzlu din görevlisi: Bence şu anda imam hatip liselerinde mesleği düşünen çocuklara hazırlık sınıfından itibaren Arapça öğretilmelidir. Görevde ki hocalarımıza ise Arapça kurslar açarak zafiyetleri giderilmelidir.

B rumuzlu din görevlisi: Şu anda imam hatip ve ilahiyatta öğretilen Arapçayla Arapça öğrenmek mümkün gözüküyor. Arapça öğrenmenin yolları araştırılmalı, kaynak gösterilmeli bu görevi yapacak arkadaşlara sağlam eğitim verilmeli.

C rumuzlu din görevlisi: Fikrim yok.

Din görevlilerimiz şu anda imam hatip ortaokul ve liselerinde verilen Arapça eğitimin meslek için yeterli olmadığı görüşündeler. Mesleği düşünen öğrencilere hazırlık sınıfından itibaren Arapça dersi verilmesini mesleğe başlayanların ise çeşitli kurslarla Arapçalarının geliştirilmesi gerektiğini söylediler.

Öneriler ve Çözümler

Yaptığımız anket çalışması neticesinde ortaya çıkan problemlerin giderilmesi için önerilerimizi ve çözüm yollarını şu şekilde sıralayabiliriz:

1. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde puanla öğrenci alan imam hatip meslek liseleri açılmalı başkanlık kendi personelini burada yetiştirmelidir.

2. İmam hatip liselerinde Arapça dersine giren öğretmenlerin üniversitelerin Arap Dili ve Edebiyatı ile Arapça Öğretmenliği bölümlerinden mezun olmasına dikkat edilmeli ve sık öğretmen değişikliğine gidilmemelidir.

3. Din görevlilerinin Arapça öğrendiklerinde neler kazanacakları açık bir şekilde kendilerine anlatılmalı ve ulaşılmak istenen hedef gösterilmelidir.

4. Din görevlisi görevine başladıktan sonra mesleki bilgilerini geliştirmenin yanında Arapça dil seviyesini geliştirecek müfredat çerçevesinde açılacak kurslara katılmaları sağlanmalıdır.

5. Din görevlisini Arapça öğrenmeye teşvik için Arapça seviye tespit sınavı açılmalı ve alınan puanlar görevlinin müktesebat puanına eklenmelidir. Ayrıca başkanlığın belirlediği puanın üstünde not alanların maaşları artırılmalıdır.

6. Bilgiye ulaşmanın çok kolay olduğu zamanımızda din görevlilerinin teknolojik imkânlardan azami derecede istifade etmeleri ve Arapçalarını pekiştirecek programları kullanmaları kendilerine öğretilmelidir.

7. Diyanet İşleri Başkanlığının yayınlamış olduğu *Kur'an Yolu Türkçe Meâl ve Tefsiri* isimli esere ayetlerin kelime anlamları ilave edilmeli ve eser internette görevlilerin istifadesine sunulmalıdır. Ayrıca görevlilerin Arapça öğrenmelerine yardımcı olacak basılı yayınların sayısı artırılmalıdır.

8. Din görevlisi olmaya aday olanlara yapılan sınavlarda Arapça sorular sorulmalı ve verilen cevaplar adayın puanına eklenmelidir.

9. Din görevlilerine kurum içi yapılan yurtdışı, görevde yükselme, hac, umre ve nakil sınavlarında Arapça bilgisinin sınav puanına olan katkısı artırılmalıdır.

10. Din görevlileri ile haftanın belirli bir gününde idarenin belirleyeceği tefsir, hadis veya alet eserler uzaktan eğitimle müzakere edilmelidir.

11. Aylık yapılan mutat personel toplantılarında görevlilere Arapça çeviri ödevleri verilmeli sonraki toplantıda kura usulü birkaç personelden istenmelidir.

12. Yeni kurulan Diyanet Akademisi Başkanlığında göreve ilk defa atananlar için verilecek olan eğitimlere Arapça dersi eklenmeli ve haftalık ders saatleri yeterli seviyede olmalıdır.

13. Din görevlilerinden Arapçaları iyi olanların Arapça kurs açmalarına izin verilmeli ve ek ders ücretinden istifade etmeleri sağlanmalıdır.

14. Din görevlilerinin Arapça eğitim seviyelerini artırmak için ana dili Arapça olan ülkelere görevli olarak veya bu ülkelerde bulunan üniversitelere akademik amaçlı gönderilmeleri temin edilmelidir.

15. İmam hatip lisesi mezunu olup ön lisansı bitiren din görevlilerine sınavsız lisans tamamlama tekrar getirilmeli ayrıca Temel İslam Bilimlerinin Arap dili, tefsir, hadis programlarında sınavsız tezli yüksek lisans yapabilmeleri sağlanmalıdır.

Sonuç

Yaptığımız araştırma neticesinde anketimize katılan din görevlilerinin %96,6'sının Arapçayı sevdiğini tespit ettik. Anketimize katılan tüm din görevlileri Arapça bilmenin din görevlisi için önemli olduğunu söyledi. Arapça bilmek size ne gibi katkı yapar? sorusuna görevlilerin "Dini temel kaynağından öğrenirdim" diye cevap verenlerin oranı %74,6'dır. Bu sonuç toplumu din konusunda aydınlatacak olan görevlilerin Arapça bilmesinin önemini göstermektedir. Arapça eğitimlerini ilk defa imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesinde aldığını söyleyen görevlilerin oranı %74,6'dır. Ancak mezun olduğu okullarda yeterli Arapça eğitim almadığını söyleyen din görevlilerinin oranı ise %88,1'dir. Arapça dil seviyeniz nedir? sorusuna ankete katılan din görevlilerinin %87,8 oranında zayıf ve orta seviyede diye cevap vermeleri ortaokul ve lisede, din görevlisi olmak için yeterli Arapça eğitim verilmediğini teyit etmektedir. Ayrıca %77,9 oranında din görevlileri kendileri ve meslekleri açısından Arapça seviyelerini yeterli olarak görmemektedir. Bunun için Arapçanızı geliştirmek için ne yapıyorsunuz? diye sorduğumuz soruya din görevlileri %47,5 oranında Kur'an-ı Kerim meali okuduğunu söylemektedir. Arapça programları takip ediyorum diyenler %15,3, Arapça kurslarına katılıyorum 5,1, Arapça bilen arkadaşlarla konuşuyorum diye cevap verenler ise %1,7 seviyesindedir. Yani din görevlilerimizin %69,6 ile büyük çoğunluğu kendi imkânları ile Arapçalarını geliştirmek için çalışmaktadır. %30,5' i ise vakti olmadığı için geliştiremediğini söylemiştir. Arapçada en çok nerede zorlanıyorsunuz? diye sorduğumuz bu sorumuzun konuşma, yazma, okuma ve dinlediğini anlama şıklarına %35,6' sı hepsi diye cevap vermiştir. Anketimize katılanların %33,9' u konuşma, %25,4' ü dinlediğini anlama, %3,4' ü okuma %1,7' si ise yazmada zorlandığını söylemiştir. Bu soruya verilen cevaplardan da görüleceği üzere din görevlilerinin tamamının Arapçada zorlandıkları anlaşılmaktadır.

Din görevlilerinin tamamı Arapça eğitim verilen yerlerden mezun olan kişiler olup aralarında Arapça eğitim almayan bulunmamaktadır. Yaptığımız araştırmada din görevlilerine sorduğumuz anket soruları ve yüz yüze çalışma ile din görevlilerinin Arapçalarında görülen problemleri ve çözüm yollarını göstermeye çalıştık.

Kaynakça

Abdulkerimoğlu, Abdulkadir. “Arapça Eğitimi – Öğretimi Konusunda Genel Bir Bakış ve Türkiye’de Arapça Eğitimi – Öğretimi Meselesi”. *G. Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 1/3 (1998), 140-141.

Ak, Hâlid Abdurrahman. *Usulü’l-Tefsir ve Kavâ’iduh*. Beyrut : Dârü’n-Nefâis, 1986.

Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: Türk Dil Kurumu, 1979.

Beyhaki, Ebû Bekr Ahmed b el-Hüseyin b Ali. *Delailü’n-Nübüvve ve Ma’rifetu Ahvâli Sahibi’ş-Şeria*. Beyrut : Dârü’l-Kütübî’l-İlmiyye, 1985.

Birişik, Abdulhamit. “Kur’an (Tarifi ve İsimleri)”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Buyrukçu, Ramazan. “Türkiye’de Din Görevlisi Yetiştirme Problemi ve Çözüm Önerileri”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 47/2 (01 Ağustos 2006), 99-126.

Cevher Mesut. *Osmanlı Devletinin İslami İlimler ve Arapçadaki Rolü, Bütün Yönleriyle Osmanlı ve Mirası*. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, İslam ilimler Fakültesi, 2016.

Cevher Mesut. - Pandemi Sürecinde Yabancı Dil Öğretimi Uluslararası Kongresi 1.Cilt,400- 407, s 404.

Coştu, Kamil. “Arapça Eğitiminde Öğrenmeyi Etkileyen Faktörler”. *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 3/6 (30 Aralık 2015), 29-56.

Coştu, Kamil vd. “Yabancı Uyruklu Öğretim Üyelerinin Türkiye’deki Yüksek Din Öğretimi Hakkındaki Düşünceleri”. *Yüksek Din Öğretimi*.

Dereli, Muhammet Vehbi. “Arap Dili Ve Edebiyatının İslâm Medeniyetine Etkisi”. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/49 (30 Haziran 2020), 65-88.

Faris, Ebü’l-Hüseyin Ahmed b Faris b Zekeriyâ İbn. *es-Sahibi: fî Fıkhi’l-Luga ve Sünenü’l-Arabi fî Kelamiha*. Beyrut : el-Mektebetü’l-Lugaviyyeti’l-Alemiyye, 1963.

Galanti, Avram vd. “Avram Galanti, ‘Türkiye ve Sâmi Diller’ (Osmanlıcadan Sad. Nurettin Ceviz’le), Nüsha Dergisi, S.15, 97-106, (2004)”.

Gündüzöz, Soner. “Arapça Öğretiminde Başvurulacak Bazı Yöntem ve Teknikler: Pedagojik Bir Değerlendirme”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 29/29 (01 Mart 2010), 35-53.

Kandemir, M. Yaşar. “Hadis”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 15/27-64. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.

Kervankaya, Figen. “İmam Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (01 Haziran 2014), 125-134.

Kızmaz, Zahir. “Din ve Suçluluk: Suç Teorileri Açısından Kuramsal Bir Yaklaşım”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15/1 (2005), 189-215.

Köken, Hayrullah. *Din Hizmetlerinde Yöntem ve Verimlilik*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı, 2006.

Mübarek, Ebû Abdurrahman Abdullah b Mübarek Abdullah b. *ez-Zühd ve'r-Rekaik*. Riyad: Dârü'l-Mi'rac ed-Devliyye, 1995.

Nisaburi, Ebû Abdullah İbnü'l-Beyyî' Muhammed Hakim. *el-Müstedrek ale's-Sahihayn*. Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1990.

Okur, Kaşif Hamdi. “Temel Fıkıh Kaynaklarına Göre İbadetin Dili”. *Dini Araştırmalar* 1/3 (01 Haziran 1999).

Polat, Emannullah. “Kur’ân Dili Arapça’nın Yapısı Ve Bazı Özellikleri”. *Journal of Turkish Studies* 9/Volume 9 Issue 2 (01 Ocak 2014), 1817-1817.

Soysaldı, Mehmet. “Türkiye’deki İlahiyat Fakültelerinde Arapça Öğretiminde Karşılaşılan Problemler ve Çözüm Yolları”. *EKEV Akademi Dergisi - Sosyal Bilimler - XIV/45* (2010), 247-280.

Suyuti, Ebü'l-Fazl Celeddin Abdurrahman b Ebî Bekr. *el-İktirah fî İlmi Usuli'n-Nahv*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1975.

Suyuti, Ebü'l-Fazl Celeddin Abdurrahman b Ebî Bekr. *el-Müzhir fî ulumi'l-Luga ve Envaiha*. Kahire: Dâru İhyai'l-Kütübi'l-Arabiyye, ts.

Yazıcı, M. Sait. “Cumhuriyetin 75. Yılında Din Öğretiminde Yeni Hedefler”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 41/4 (01 Aralık 1999), 1-8.

Yücel, İrfan. ‘‘Diyaret İŞleri Başkanlığı’’. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 9/455-460. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası : 1982: Yasa Yayınları, ts.